*ואילו הן הסימנין אמר רבי יהודה [א] כל שאזניו קטנות אמו סוס ואביו חמור. גדולות אמו חמורה ואביו סוס. רבי מנא מפקד לאילין דנשיאה אין בעיתון מיזבון מוליון תהון זבנין אילין דאודניהון דקיקין שאמו סוסה ואביו חמור. מה עשה צבעון וענה זימן חמורה והעלה עליה סוס זכר ויצא מהן פרדה. אמר הקב"ה להם אתם הבאתם לעולם דבר שהוא מזיקן אף אני מביא על אותו האיש דבר שהוא מזיקו. מה עשה הקב"ה זימן חכינה והעלה עליה חרדון ויצא ממנה חברבר. מימיו לא יאמר לך אדם שעקצו חברבר וחיה נשכו כלב שוטה וחיה *שבעטתו פרדה וחיה ובלבד פרדה לבנה. האיש רבי לוי בשם רבי בזירה שלשים ושש שעות שימשה אותה האורה שנבראת ביום הראשון. שתים עשרה בערב שבת ושתים עשרה בליל שבת ושתים עשרה בשבת. והיה אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו כיון שלא פסקה האורה התחיל כל העולם כולו משורר שנאמר °תחת כל השמים ישרהו למי שאורו על כנפות הארץ. כיון שיצאת שבת התחיל משמש החושך ובא ונתירא אדם ואמר אלו הוא שכתב בו °הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב שמא בא לנשכני ואמר °אך חשך ישופני. אמר רבי לוי באותו שעה *זימן הקב"ה שני רעפין והקישן זה לזה ויצא מהן האור הדא הוא דכתיב °ולילה אור בעדני ובירך עליה בורא מאורי האש. *שמואל אמר לפיכך מברכין על האש [ב] במוצאי שבתות שהיא תחילת ברייתה. רב הונא בשם רבי אבהו בשם רבי יוחנן אף [ג] במוצאי יום הכיפורים מברך עליה שכבר שבת האור כל אותו היום:

הלכה ו מתני' [ד] *אין מברכין על הנר ועל הבשמים של גוים ועל הנר ועל הבשמים של מתים ועל הנר ועל הבשמים שלפני ע"ז ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו: **גמ'** תנא ר' יעקב קומי ר' ירמי' מברכין על הבשמים של גוים. מהו פליג. קיימונה במעשיו לפני חנותו [ה] *עששית אע"פ שלא כבתה מברכין עליה. נר בתוך חיקו או [ו] בתוך פנס או בתוך אספקלריא רואה את השלהבת ואינו משתמש לאורה משתמש לאורה ואינו רואה את השלהבת לעולם אין מברכין עליה עד שיהיה רואה את השלהבת ומשתמש לאורה. *חמשה דברים נאמרו בגחלת וחמשה בשלהבת [ז] גחלת של הקדש מועלין בה

ואלו הן הסימנין. להכיר אם אמו חמורה ואביו סוס או בהפך: אין בעיתון מזבנון מוליון. כשאתם רוצים ליקח הפרדות תראו אותן שאזניהן קטנות שהן כולן מאם סוסיא ומפני הכלאים אמר להם כן: זימן חכינה. נחש: חרדון. הוא מין הלב: חכרכר. מין נחש לפטוני והוא הערוד: שבעטתו פרדה. בו ומיתה המכה: לבנה. דחיוורן ריש כרעה: תחת כל השמים ישרהו ואורו על כנפות הארץ. פסוק הוא באיוב במענה אליהו ודריש שורו למי שאורו על כנפות הארץ: שכבר שבת האור כל אותו היום. והויא בתחלת ברייתא:

הלכה ו מתני' אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של גוים. נר משום דלא שבת שהעכו"ם עשה מלאכה לאורו וקי"ל אור שלא שבת אין מברכין עליו הואיל ונעבד בו עבירה: ולא על הבשמים. בבשמים שהם במסיבה של עכו"ם שהם מסובין בה לסעודה מיירי והא דתנן בסיפא ולא על הנר ולא על הבשמים שלפני ע"ז מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין על של עכו"ם לפי שסתם מסיבת עכו"ם לע"ז ואין מברכין על הבשמים שלפני ע"ז: ולא על הנר של מתים. דלאו לאורה הוא אלא לכבוד בעלמא ולא על בשמים של מתים דלעבורי ריחא עבידה: שלפני ע"ז. לפי שאסורין בהנאה: עד שיאותו לאורו. שיהנו מאורו ולא שיהנו ממש אלא שיהא קרוב לו כל כך שיוכל ליהנות אם ירצה: **גמ'** מהו פליג. אם האי ברייתא דר' ירמי' פליג על מתני': קיימונה. תרגמה במעשיו לפני חנותו. שהעכו"ם עשה לעצמו לפני חנותו דלא אמרו אין מברכין אלא דוקא במסיבה שלהם כדפרישית במתני': עששית. שהיתה דולקת מע"ש אע"פ שלא כבתה כל יום השבת מברכין עלי' שלא נעבדה בה עבירה שלא הודלקה בשבת בתוספתא פ"ה: ואינו משתמש. שאינו יכול להשתמש לאורה שרחוקה היא: משתמש לאורה. דרך הפנס או כיוצא בו דקיימא בקרן זוית ואינו רואה את השלהבת: גחלת של הקדש מועלין בו. דאית בה ממשא כדתנן בפ' מעילין וגרים כמי

מראה הפנים

אתמהא. ואין לומר דמלהכא מוכח שצריך הוא לעבוד עד היובל (וראיתי לאחד שכתב כן דזה פשיטא ופשיטא שאין להעלות על הדעת לומר כן וכי מפני שזה שנה באולתו ולעבור על הכתוב בתורה ובשביעית יצא ולכך הוא נרצע ואנחנו נאמר עליו שבקדושתו הוא עומד ואין להשתמש בו עד שימחול הוא אבל בהכנס חפשו אחר ראיות ממקום אחר דמההיא דינא גופא דקאמר בהאי עובדא דהכא נלמד ג"כ דיכול הכהן למחול דאל"כ היכי עביד ר' זעירא הכי להכיא להם ולשמש בפניהם ולגרום להם איסור מעילה אלא ודאי דמחל להם ויכול הוא למחול ואבוי דבר חנה דכעס אפשר דלא סיימוה קמיה דר"ז מחל להם ועוד דעיקר הכעס היה בשביל שהיה מבזה אותו ואמר ידך תוריתא קטעין כדקאמר ליה לא מיסתייך וכו' וזה ברור ופשוט:

ואלו הן הסימנין וכו'. והכי אמרי' בפ' אותו ואת בנו דף ע"ט אמר רב פפא רכרבן אודניה זוטרא גנובתיה בר חמרא וכו' וכן אמרינן התם כעין דר' מנא דהכא א"ל ר' אחא לשמעיה אי מעיילת לי כודנייתא בריספק עיין להני דדמיין להדדי ועייל לי. ובענין דמסיים שם עלה אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנין דאורייתא ומזה הקשה הרא"ש ז"ל בתשובת ששאלה להרשב"א ז"ל בכלל ב' סי' י"ו על הרמב"ם ז"ל דדעתו בכלאים דהנהגה שאין לוקה מן התורה אלא דוקא בב' מינין שא' מהן טמא וא' טהור ובב' מינין שהן טמאין או טהורין אין איסורן אלא מד"ס כמ"ש בפ"ט מהל' כלאים בהל' ח ונהי בפשיטות ליכא דהש"ס מוכחא דמן התורה הויא דהא פשיט מיני' דס"ל סימנין דאורייתא. וכבר זכרתי מזה בחיבורי מס' נזיקין בפ' אלו מציאות בהלכה דשמלה ובארתי שם דלפי מ"ש הרמב"ם שם לחלק בין כלאים דהרבעה לכלאים דהנהגה וכנראה להדיא מדבריו דלעיל ובאותה הלכה שכתב אבל מד"ס שני מינין שהן כלאים בהרבעה אסורין לחרוש בהן וכגי' שהיא לפנינו בהל' ו' שם ועיקרית היא וגם מהל' ח' משמע דמיהא בהרבעה מן התורה אסור בכל שני מינין אף לדעתו והיינו דכתב שהן בכלאים בהרבעה ומד"ס הוא דאסור גם בהנהגה דאלת"ה למה לו לתלות זה בזה וטעמיה להאי חילוק גופיה יתבאר אי"ה להדיא לקמן בפ"ת דכלאים ולפ"ז נוכל ליישב קושית הרא"ש דלעולם הנהגה לא אסיר' אלא מדרבנן והא דקאמר ש"מ סימנין דאורייתא משום דאי לאו דאורייתא היכי סמכינן עלייהו אפי' בהנהגה הא איכא למיגזר דאי שרית למיסמך עלייהו בהנהגה אתי למיסמך עלייהו גם בהרבעה והרבעה מדאורייתא היא והאי חששא כה"ג מבוארת בכמה מקומות בש"ס כעין דאמרי' בפ"ק דפסחים דף י"א ובבכורות פ"ה אי שרית ליה למיעבד במקום שאין עושין בו מום אתי למיעבד במקום שעושין בו מום וכן עוד בפ"ה דבכורות אי שרית ליה בבכרי אתי לאחלופי בגדול ישראל וטובא איכא כה"ג בש"ס אי שרית ליה באיסורא דרבנן אתי לאחלופי באיסורא דאורייתא וא"כ שפיר ק"מר דמוכח דס"ל לר' אבא סימנין דאורייתא ומה שתמה הרא"ש בהל' קטנות והביאו הכ"מ בענין מה שכתב בהל' ו' בהרבעה ואם היו ב' מינין וכו' וכן אם הרכיב זה הנולד אפי' על מין אמו לוקה. יתבאר במקומו בס"ד:

שלשים ושש שעות שימשה אותה האורה: בחיבורי פני המנורה הארכתי בזה בביאור ענין נחמד ונאה ואין כאן מקומו: **לעולם** אין מברכין עליה עד שיהא רואה וכו'. הכי אמרינן התם בדף נ"ג ומסקנת הפוסקים כרבא עד שיאותו ממש וכחזקי' דהתם עד שיכיר בין מלוזמא של טבריא לשל צפורין וכההיא דרב תיננא דהכא לקמן ודע דהב"י העתיק להא דהכא נר בתוך חיקו וכו' בסוף סי' רצ"ח ותמה שם על הרשב"א ז"ל שכתב על הברייתא דהתם דגרים בתוך חיקו או בפנס או שרואה השלהבת וכו' ולא כתוב שם באספקלריא אלא כמו שהוא בתוספתא פ"ה וז"ל נראה דפנס אינו כעששית שרואה השלהבת מתוך העששית דהויא כרואה השלהבת חשבינן ליה וכאותה שאמרו בשלהי פ"ג אמר רבה צואה בעששית מותר לקרות ק"ש כנגדה דצואה בכסוי תליא מילתא והא מכסיא ערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה דלא יראה בך ערות דבר כתיב והא מתחזיא ש"מ דעששית הוא כרואה שלהבת אבל פנס אינו רואה את השלהבת עכ"ד ועל זה כתב הב"י ותמהני דא"כ פליג הרשב"א על הירושלמי דהא ספקלריא משמע דהיינו עששית עכ"ל ויש לתמוה על תמיהתו דמאין משמע לו כן ובסוף מס' כלים שנינו אספקלריא טהורה תמחוי וכו' ופי' הר"ש ז"ל מראה של זכוכית שאשה רואה בה את פניה אספוקי"ו בלע"ז וכך פי' הר"ש והרא"ש ז"ל שם וכ"נ מפי' הרמב"ם ז"ל א"כ בודאי אינו עששית שהיא לנטרנ"א בלע"ז כמו שפי' רש"י ז"ל שם שיש לה מחילת זכוכית ונראה להדיא האורה. ובינו מזה דעששית מברכין עליו כדעת הרשב"א ז"ל וכדגרסינן להדיא בברייתא עששית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו למ"ש מברכין עליו שמעינן מיהא דמברכין על האורה של עששית ופנס הוא שאין בו מחילה של זכוכית כ"א עשוי בו נקבים, נקבים להיות האור יוצא דרך הנקבים אבל אין השלהבת נראית להדיא ומה שפירש"י כאן בהאי ברייתא הנזכרת בריש הדיבור בפנס בעששית ע"כ צריך לומר דדעתו ז"ל היה לפרש דהאי נר טמונה דקאמר אחיקו וגם אפנס קאי שלא היה נראה מתוכו אלא טמון בעששית דאלת"ה תיקשי מהאי ברייתא דלעיל עששית שהיתה דולקת וכו' וזה פשוט והאספקלריא היא המראה וכגון שהאור יוצא ממנה מנגד הנר שעומד בחדר שכנגדה ואינו רואה השלהבת והאור שמאיר מתוך הספקלריא אין מברכין עליו: **חמשה** דברים נאמרו בגחלת וכו'. הכי הוא בתוספתא פ"ד דביצה ובבבלי פ' משילין לא גרים להאי דמברכין ותניא במקומו הגחלת כרגלי הבעלים והשלהבת בכל מקום ונראה דטעמי' דהש"ס דהתם משום דמברכין לא דמיא לאינך דתניא בברייתא דהא בעינן גחלים לוחשות דוקא כדמסיק הכא וכן התם בפרקין:

מעתה

פירוש מבעל ספר חרדים

ימי בראשית אלא הא כמ"ש שאחריהן והכלאים כשנת ענה: מולין. פרידות. והוא לשון לע"ז מול"ש בשם: תהוון זבנין וכו'. ה"ה מאזניהן גדולות ולא אתא אלא לאפוקי שלא יקנו מבני המינים במה יעשו מלאכה כשהן יחד קשורין דהוו כלאים: זימן חכינה. הכינה נחש: חרדון. לב:

פי' ה"ר עובדיה

מתני'. אין מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של עכו"ם נר משום דלא שבת שהגוי עושה מלאכה לאורו וקיימא לן אור שלא שבת אין מברכין עליו הואיל ונעבדה בו עבירה: ובשמים של גוים בבשמים של מסיבה בגוים מסובין לסעודה מיירי. והא דתנן בסיפא ולא על הנר ולא על הבשמים של ע"ז מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין על בשמים של גוים לפי שסתם מסיבת גוים לע"ז ואין מברכין על של ע"ז: ולא על הנר של מתים. דלא אתעבידא לאורה אלא לכבוד בעלמא: ולא על הבשמים של מתים. דלאעבורי ריחא עבידא: ולא על הנר ועל הבשמים של ע"ז. לפי שאסורין בהנאה: עד שיאותו לאורו. שיהנו מאורו ולא שיהנו ממש אלא שקרוב לו כל כך שיוכל ליהנות אם ירצה: **גמ'**. מהו פליג. אמתני' מי נימא דהך ברייתא חולק על משנתנו דקתני אין מברכין על בשמים ופשיט קיימונה וכו' כלומר נקיים הברייתא כשאדם עובר לפני חנותו של גוי דלא אסרה משנתנו אלא במריח במסיבת גוי לסעודה דסתם מסיבת גוים לע"ז ומפרש הבבלי דלא תיקשי הא בשמים שבחנות לאו לריחא עבידי והיכי מברכינן עלייהו. דאין לריחא עבידי דניריחו אינשי וייתו לזבון מיניה: עששית וכו'. פירש"י שהיתה דולקת בע"ש בבית ישראל מברך עליה כמ"ש לפי שלא נעבדה בה עבירה שלא הודלקה בשבת: או בתוך פנס. לנטירנא. פי' בערוך כלי שנותנין בו הנר מפני הרוח שלא תכבה: ספקלריא. לנפאדא של זכוכית: ולא ראה שלהבת. פי' הבבלי דקיימא בקרן זוית: מועלין. מביא קרבן מעילה

אם

שנויי נוסחאות (שו"א) יהודה בכי"ל יונה. (שו"ו) עשה צבעון וענה בכי"ל עשה ענה. (שו"ז) להם אתם הבאתם בכי"ל: לו אתה דבאת. (שוי"ג) רבי בזירא בכי"ל בר נזירא. (שוט"ו) בליל בד"ו בלילי. (שוכ"ב) שעה בד"ו השעה. (שוכ"ח) במעשיו בכי"ל במעשו.

חדושי רד"א

חמשה דברים נאמרו בגחלת כו'. נכתב בצידו בבלי מסכת יום טוב דף ל"ט ע"א:

בכר לאדן

מברכין על הבשמים של גוים מהו פליג קיימונה במעשן לפני חנותו כצ"ל. פי' וכי ברייתא חולקת על המשנה ומשני תתקיים הברייתא במעשן וכו' שאינו לשם ע"ז. (א"ה חיד"א מצינו זמנין טובא דברייתא חולקת על המשנה לכן נראה שאינו תמיהא אלא שאלה נאמר שחולקת הברייתא).

עין משפט
נר מצוה

כט
א מיי' פ"ט מהל' כלאים ה"א וכב"מ סמ"ג לאוין רפב טוש"ע יו"ד סי' רצו ס"ט

ל
ב ג מיי' פכ"ט מה"ש ה"ד סמ"ג עשין כט טוש"ע או"ח סי' תרכד ס"ד

לא
ד מיי' פ"ט מה"ב ה"ח ופכ"ט מה"ש הכ"ה סמ"ג עשין כט וכ"ט טוש"ע או"ח סי' ריז ס"ב ה ו וסי' רצח ס"ב רנח ס"ד וסי"ב

לב
ה ו או"ח סי' רנח ס"ה טו

לג
ז מיי' פ"ב מהל' מעילה הי"ג

תורה אור
איוב לז
בראשית ג
תהלים קלט
שם

מסורת הש"ס
חולין עט. ירושלמי כלאים פ"א הל"ג.
יומא מט. חולין ז:
פסחים נד:
שם.
ברכות נג:
ברכות נג: תוספתא פ"ו
ביצה לט. תוספתא פ"ד בשינוי.

גליון הש"ס
א שאזניו קטנות וכו' ע' בשו"ת הרא"ש כלל ב סי' טז מה שהשיב להרשב"א ז"ל. ולא זכינו לתשובת הרשב"א ע"ז לפמ"ש בר"ן בחידושיו בחולין דף עט שם בפירוש דסימנים דאורייתא שם מיושב קושיות הרא"ש ודוק. ובזה יש לדחות מ"ש הגאון בעל אהע"ז בחידושיו לשו"ע יו"ד הקטנים ד"ה בסי' רצו ובתשובה האחרונה. ועי' במגילת ספר לאוין קמט: